

TERRITORIAALKAITSE:

KOMPANII LAHINGUGRUPID *VERSUS* PATALJON

Boris Püssa, major

Teatavasti on meie reformitavas maakaitstes põhilisteks lahingüksusteks praeguse seisuga kavandatud suurekoosseisulised territoriaal-pataljonid. Väidan, et pataljoniekvivalentsete üksuste kavandamine Kaitseliidu raamides on meie praegustes oludes taktikaliselt vähepõhjustatud, kohati ka ebaratsionaalne ja ebarealistlik ning seda kõike väga mitmesugustel põhjustel.

Artikli eesmärk on arutleda maakaitse toimivate üldiste arengute ja muudatuste valguses territoriaal-pataljonide mõttekuse ja muude võimalike alternatiivide üle maakaitse pidevalt jätkuvas ülesehitamise ja kaasajastamise protsessis.

Ühtlasi pakun Kaitseliidu lahingüksuste põhitüübina välja paindliku koosseisuga tugevdatud kompanii lahingugrupi.

Territoriaal-pataljon 2008SA miinused

Territoriaal-pataljoni peamine puudus tuleneb tema koosseisu mittevastavusest maakaitse ideele üldse, mis eeldab palju ja väikesi irregulaarseid üksusi – mitte aga väikest arvu suuri (ja regulaarseid kopeerivaid) üksusi:

1. Maakaitse idee iseenesest on klassikaline kergejalaväe rolli (*Light Role Infantry*) täitmine, mis seisneb maastiku valdamises väikeste ja paindlike kergejalaväe tüüpi üksustega. Territoriaal-pataljon 2008SA on samas kõike muud kui kergejalaväeüksus – enim meenutab ta Teise maailmasõja aegset rasket rinde-pataljoni ebaloomulikult suure mittelahingulise osaga.

2. Kergejalaväepataljonis on tulenevalt tema põhirollist selge rõhk manööverosal ehk vahetult lahingut pidaval jalaväel; muude allüksuste arv on piiratud – lahingujuhtimise ja -tagamise funktsioonid ühendatakse ühte kompaniisse; samuti kõik lahingutoetuse funktsioonid. Territoriaal-pataljonis on need funktsioonid

lahus, mis tingib liiga paljude kompaniide kasutamise, sh lahingupidamise seisukohast hulga täiesti kasutuid rühmi.

3. Tänu koosseisu optimeeritusele põhifunktsiooni täitmiseks (mis on maastiku valdamine) on kergejalaväepataljonid üldiselt ka väiksemad nn rasketest (mehhaniseeritud) pataljonidest. Tavaliselt on kergejalaväepataljonis 600–700 meest, millest manööverosa (jalaväelased!) moodustab 60–70%. Territoriaal-pataljon on samas peaaegu tuhandemeheline ja jalaväelaste osa sellest alla 50% – selles pataljonis on lihtsalt liiga vähe jalaväe pataljoni põhiüksuste täitmiseks.

Vahekokkuvõttena võib öelda, et Territoriaal-pataljon 2008SA on maakaitse rolli täitmiseks selgelt ülepaistatud koosseisuga, mis omakorda tuleneb tema arhailisest ülesehitusest. Lisaks sellele on ka pataljoni manööverosa täiesti ebapiisav.

Pataljoni kontsentreeritus suurde ja liiga väikese manööverosaga üksusesse teeb selle väga vähevõimekaks mobiilse liikuvkaitselahingu seisukohalt. Liikuvkaitselahing on aga maakaitse põhivõitlusviis (isegi kui meil veel puudub seda lahtiselgitav võitlusdoktriin).

Pataljon või kompanii lahingugrupp?

Veelgi olulisem küsimus on aga pataljoni ekvivalentse maakaitseüksuse otstarbekus (ja võimalikkus) üldse meie tänases kontekstis. Proovin analüüsida seda küsimust nii puhtsõjalisest, organisatsioonilisest kui ka administratiivsest küljest.

Sõjalised aspektid I Juhtimine

Kaitseliidu maakaitsepataljonide üldarv on kaitsejõudude struktuurianaalüüsi käigus vähenenud neljale, mis katub ka kaitseringkondade arvuga. Selles on juba vastuolu, mis muudab küsitavaks kaitseringkondade vajaduse üldse – mis mõte on luua brigaadiekviva-

lentset ringkonna staapi üheainsa pataljoni juhtimiseks? Keda või mida oleks sellisel staabil juhtida ja koordineerida? Igasuguse brigaadiekvivalentse koosluse puududes saaks ringkonna staap vaid dubleerida (loe: segada) pataljoni staapi.

Kui aga üheainsa massiivse ja vähevõimeka pataljoni asemel oleks 5–6 tugevdatud kompanii lahingugruppi, oleksid ringkonna staabil juhtimise-koordineerimise roll ja vajadus täiesti olemas ning staabi eksistents ka sõjaliselt põhjustatud, sest 5–6 lahingugruppi (“minipataljoni”) moodustaksid selleks piisava brigaadiekvivalentse maakaitse lahingukoosluse.

II. Maakaitse lahingutegevus

Nagu juba öeldud, eeldab maakaitsele omane liikuvkaitselahing mitte kontsentreeritud pataljone, vaid just kompaniiekvivalentseid kergejalaväe tüüpi lahingugruppe. Iseseisva tegutsemise tagamiseks peavad lahingugruppidel olema kompanii tavavõimeid ületavad tankitõrje-, pioneeri-, kaartuletoetuse- ja tagalaalased võimed, sealjuures peab ka lahingugrupi manööverosa ehk jalaväekomponent olema tavapärasest suurem.

Sisuliselt ongi meil tegemist 200–300-meheliste minipataljonidega, millel on peaaegu kõik tavapataljonide võimed, kuid mis ise on tunduvalt paindlikumad liikuvkaitselahingu pidamiseks.

Ehkki taktika põhiprintsiip on jõudude kontsentreerimine, jääb maakaitse põhiprintsiibiks alati detsentraliseerimine. Selles ei ole vastuolu. Irregulaarse maakaitse olemus selles seisnebki, et teda jagu ühtlaselt ja kõikjale – kontsentratsioon raskuspunkti on regulaararmee ülesanne.

Organisatsioonilised aspektid

I. Territoriaalsuse põhimõte

Kaitseliit on territoriaalse ülesehitusega vabatahtlik organisatsioon. Ning nagu iga sellise organisatsiooni puhul, nii põhinevad ka siin Kaitseliidu jõud

ja efektiivsus just tema territoriaalsusel. Mitmeteistkümneme maleva lahingujõu kontsentreerimine nelja massiivsesse pataljoni sisuliselt eitab territoriaalsuse põhimõtet – eitab seda, mis teeb vabatahtliku riigikaitse organisatsiooni tugevaks.

Samas on oma, territoriaalse lahingugrupi moodustamine jõukohane ilmselt ka kõige väiksemale malevale, suuremad malevad võivad moodustada isegi 2–3 (jällegi territoriaalset) lahingugruppi. Nii Kaitseliit organisatsioonina kui kogu maakaitse reaalne sõjaline jõud ainult võivad sellest. Kõigis Kaitseliidu malevates oleksid oma terviklikud lahinguiüksused, kõigis lahinguiüksustes säilivad omakandimeeste õlgõlatunne ja kambavaim, uhkus, lipp ja sümbolika. Pole vist vaja rohkem seletada?

II. Väljaõpe

2000. aastate algusest alanud kaitsejõudude sihipärasel arendamisel on veel seniajani teenimatult varju jäänud kogu väljaõppealane problemaatika. Detailidesse laskumata võib öelda, et kodumaise võitlusdoktriini puududes on paljud asjad sõjalises väljaõppes siamaani suhteliselt ähmased ja väljaõpe toimib tihtilugu oletuslikul pinnal – lihtsalt järgides taktika üldiseid arusaamu ja printsiipe (kodumaiste lahingumäärustike puududes).

Igal juhul on kompanii lahingugrupi väljaõpet tunduvat lihtsam korraldada kui massiivse pataljoni oma. Väljaõpe ise oleks konkreetsem, piiritletum ja sihipärasem. Ning seda eriti Kaitseliidu-taolises vabatahtlikus organisatsioonis, sest nagu öeldud, terve pataljoni väljaõppepildi kokkusidumine on töömahukas ja spetsiifiline protsess ning selge võitlusdoktriini puududes ka keeruline teostada.

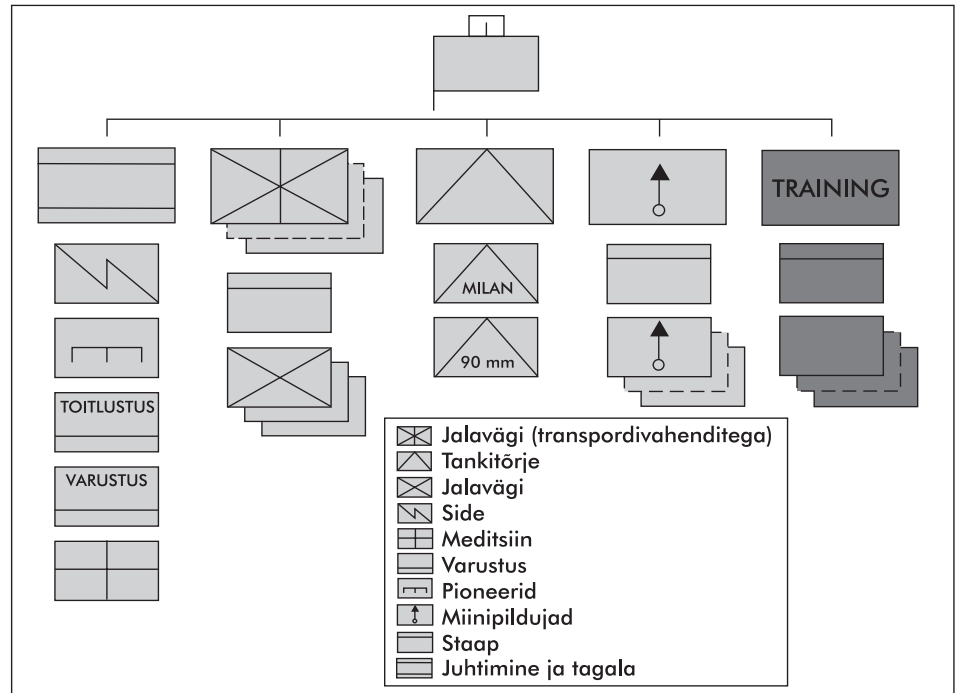
Administratiivsed aspektid

I. Varustamine ja infrastruktuur

Alateema iseenesest on väga sensitiivne ja lähedal riigisaladusele, mistõttu käsitlen seda ka väga üldiselt. Lühidalt öeldes on pataljonide terviklik varustamine osutunud kaitsevæle suureks probleemiks ja võib eeldada, et Kaitseliidule on see veelgi suurem probleem. Jäädes jätkuvalt väga lühidaks: milleks püstitada probleeme, mida ilmselt ei olegi vaja ületada?

Infrastruktuuri osas on jällegi selge, et pataljonide (tervik-)varustust polegi praegu kusagil hoida või ladustada. Ka

Kompanii lahingugrupi koosseis

oleks selline lahinguvastuse kontsentratsioon täielikus vastuolus maakaitse olemusega. Lahingugruppide põhivastuse paigutamine malevakeskustesse ei tohiks olla nii suur probleem, ka on see igati kooskõlas maakaitse üldiste põhimõtetega.

II. Välismissioonid

Kaitseliitlaste osalemine välismissioonidel on uus ja tähtis teema ja siin on perspektiivis ette näha just kaitseliitlastega mehitatud kergejalaväe allüksuste läkitamist välismissioonidele. Kergejalavägi on kõige universaalsem ja sellest tulenevalt ka missioonivõimekam relv liik ning selle väljaõpe kattub suuremas osas maakaitse lahinguväljaõppega.

Sellesse kui Kaitseliidu põhiüksusesse kuulub hulk kergejalaväe tüüpi kompanii lahingugruppe ja kergejalaväerühmade või -kompaniide kokkupanek missiooniülesannete tarbeks ei tohiks olla suur probleem.

Arengud teiste riikide maakaitse

Taani, Norra, Sloveenia – need on ajateenistust (ja territoriaalkaitset!) säilitavad riigid, kus tänapäeval on selgesti jälgitav tendents asendada maakaitse senised pataljonid kompanii lahingugruppidega. Soome ja Rootsi küll säilitavad pataljonistruktuurd maakaitse, kuid nende riikide taust on sootuks

teistsugune: sea on vaja katta on üüratult suured territooriumid. Kusjuures need riigid ei kuulu NATO kaitseallianssi.

Samas on kõnekas Eestiga hästi võrreldava värske NATO liikme Sloveenia näide: varem planeeritud 21 mobilisatsioonipataljoni (seitse brigaadi) on tänaseks asendatud kahe aktiivse kerge-soomuspataljoni, ühe mägi-pataljoni ja 24 territoriaalkaitse kergejalaväekompaniiga.

Kaitseliidu kompanii lahingugrupi koosseis

Kooskõlas kergejalaväe üldiste standarditega koosneks Kaitseliidu lahingugrupp järgmistest osadest:

- staabi/tagalaelement (koondrühm);
- manööverosa (3–5 jalaväerühma);
- tankitõrjekomponent (koondrühm TT-kahurite ja MILAN-rakettidega);
- kaartulekomponent (81 mm või 120 mm miinipildujarühm).

Kooskõlas Kaitseliidu olemusega, mis vabatahtliku riigikaitse organisatsioonina ühendab endas ka noor- ja veteranliikmeid, liitub siia veel õppe(reserv-)rühm – vähemalt 20% lahingugrupi rivikoosseisust.

Kokku on neli jalaväerühmaga standardkoosseisulises lahingugrupis umbes 230 meest. Võimalikud on ka vähendatud või suurendatud koosseisuga lahingugrupid (vastavalt kolm jalaväerüh-

ma ja 180–190 meest või viis jalaväerühma ja 270–280 meest).

Staabi- ja/või tagalarühm täidab lahingugrupis lahingujuhtimise ja -tagamise funktsioone. Selleks peavad rühmas minimaalselt olema side-, pioneeri-, toilitustamise-, varustamis- ja meditsiinielemendid; kokku umbes 40 meest.

Jalaväerühmad moodustavad lahingugrupi manööverosa ja täidavad tema põhifunktsiooni, mis kooskõlas kergejalaväe kontseptsiooniga on agressiivne jalastunud lahingutegevus igasugusel maastikul igasuguse vastase vastu.

Rühmad ise on klassikalise ülesehitusega, koosnedes kolmest identsest jalaväejaost ning minimaliseeritud rühmaülema-grupist. Jaod on kümnehelised, igas jaos on MG-kuulipilduja ja Carl Gustavi tüüpi granaadiheitja. Kokku on sellises rühmas 34 meest ja rühma struktuur on muuseas sama mis *Scoutspataljonis*.

TT-rühm moodustab lahingugrupi tankitõrjereservi ning koosneb TT-kahuri jaost ja TT-raketijaost. Kumbki jagu koosneb omakorda kahest relvameeskonnast. Kokku on rühmas 20 meest.

MP-rühm moodustab lahingugrupi kaartulekomponendi ja võib koosneda kahest kuni viiest relvameeskonnast. Rühma relvastuses võivad olla nii 81 mm kui ka 120 mm miinipildujad. Ka lahingugrupi tulejuhtimisreserv kuulub selle rühma koosseisu. Sõltuvalt torude arvust võib rühmas olla 20–40 meest.

Õppe(reserv-)rühm koondab endas maleva noor- ja veteranliikmeid ning täidab üheaegselt mitut eesmärki: teostab noor- ja uute liikmete baasväljaõpet, koondab ja leiab rakendust veteranliikmetele ning moodustab ühtlasi lahingugrupi reservi.

Rühm koosneb jagudest, jagude hulk ja suurus ei ole normeeritud. Tulenevalt lahingulise reservi vajadusest peab rühma suurus moodustama vähemalt 20% lahingugrupi rivilisest koosseisust

Lõpetuseks

Tendents üleminekuks pataljonidelt üksikkompaniidele on maakaitsestruktuure omavates Euroopa riikides üledine. See järgib ja on kooskõlas arenenud

riikide regulaararmees toimuva üleminekutendentsiga diviisistruktuuridelt brigaadidele.

Kui veel võrrelda omavahel territoriaalpataljoni 2008SA ja temaga proportsionaalses vastavuses olevat nelja standardsuuruses lahingugruppi, on kohe näha, et lahingugruppides on kokku tunduvalt rohkem jalaväge (16 jalaväerühma üheksa asemel), pioneere ja erinevaid tankitõrjerelvi – ehk just seda, mille koosmõjus moodustubki maakaitse liikuvkaitselahingut pidavate üksuste üldine lahinguline võimekus.

Jalaväeinspektori arvates on ka Eesti maakaitse tugevdatud kompanii lahingugrupil territoriaalpataljoni ees hulk kaalukaid eeliseid ja seda nii puhtsõjalises, organisatsioonilises kui ka administratiivses vallas. Ülemineku uutele struktuuridele dikteerivad paratamatult aeg ja meid ümbritsev areng ning selles valguses on pataljonistruktuuride hülgamine paindlikumate ja võimekamate kompaniigruppide kasuks Kaitseväe liidus vaid aja küsimus. ■

KAITSELIIDU SAKALA MALEVA PEALIK KAPTEN MEHIS BORN

Sündinud 9. detsembril 1967 Pärnus

Haridus:

1975–1983 Pärnu 9. 8-klassiline kool

1983–1986 Pärnu 13. Kutsekeskkool

1994 Kaitsejõudude peastaabi nooremohvitseride ettevalmistus- ja täienduskursused alates 2003 Tallinna Pedagoogikaülikool, kutsepedagoogika eriala

Sõjaline haridus:

1994 Kaitsejõudude peastaabi nooremohvitseride ettevalmistus- ja täienduskursused

2000 Taani Kodukaitse Akadeemia instruktorikursus

2001–2003 Rootsi CFB ellujäämisõppe instruktorikursused ja praktika

2002 Pataljoniülema kursus Rootsi Kuningriigis

2003 Antud ellujäämisõppe instruktorigi kvalifikatsioon

2003 Kaitseministeeriumi Kõrgemad Riigikaitsekursused

Teenistuskäik:

1986–1988 ajateenistus Nõukogude Armees, raadiolokaatori operaator alates 1990 Kaitseväe liige

1992–1994 Pärnu ja Pärnumaa riigikaitseosakonna valvur-korrapidaja

1994–1996 Pärnu ja Pärnumaa riigikaitseosakonna kutsealuste jaoskonna ülem

1996–2000 Pärnu ja Pärnumaa riigikaitseosakonna mobilisatsioonijaoskonna ülem, osakonna ülema asetäitja

2000–2004 Kaitseväe Pärnumaa maleva staabiülem, vaneminstruktor

alates 2004 Kaitseväe Sakala maleva pealik

Auastmed:

1994 lipnik

1996 nooremleitnant

2000 leitnant

2004 kapten

Autasud: Kaitseväe II klassi teenetemedal

Hobid: tervisesport, joonistamine

Perekonnaseis: abielus, kaks poega

